

JULIA SAMUËL

“In Afrika heb ik geen enkel huis gevonden dat niet door de dood was bezocht. Maar ik heb er ook gezien dat je altijd kunt doorgaan met leven”

Jarenlang was Julia Samuël presentatrice van tv-programma's als 'De Heilige Koe' en 'Veronica Goes'. En toen kreeg ze kanker.

Een kantelmoment, waarop ze de strijd aanging met haar eigen ziekte en malaria in Afrika. Daarover schreef ze een moedig boek.

25 APRIL
WERELD
MALARIA
DAG

Ik stond bij de douane op Schiphol. Een vrouwelijke beamtble kwam op me af en zei dat ze me moest foulleren. (...) 'U moet heel voorzichtig zijn met mijn borst, want daar ben ik net behandeld', zei ik tegen haar. (...) Ze keek me aan en zag dat het menens was. 'Wat is uw bestemming?' vroeg ze geïnteresseerd. 'Afrika, Kameroen', antwoordde ik, terwijl ik mezelf vermande. De vrouw staarde me met open mond aan en vergat een paar tellen waar ze mee bezig was. (...) 'Maar weest u toch vooral heel voorzichtig daar-ginds', zei ze op een bezorgde toon. (...) 'Afrika, wie gaat er nu naar Afrika in zo'n toestand?' hoorde ik haar nog net mompelen, terwijl ik mijn handbagage van de scan tilde.

Wie een ernstige ziekte over zich heen krijgt, voelt de grond onder zijn voeten verdwijnen. Hoe ga je daarmee om? In die vrije val heb je geen andere keuze dan ergens je eigen houvast zien te vinden en overeind te krabbelen. De Nederlandse Julia Samuël, ex-radiostem en tv-maker, deed dat op een heel bijzondere manier. Door haar televisiewerk was ze persoonlijk betrokken geraakt bij Afrika en de sluipmoordenaar malaria. Toen ze met het onheilsveldict kanker werd geconfronteerd, bleken juist die Afrika-ervaringen

het lichtpunt te zijn dat zij nodig had om met haar leven verder te gaan. Met de naweeën van de kankerbehandeling nog in haar lijf keert ze terug naar het continent om haar strijd tegen malaria verder te zetten. Uiteindelijk zegt ze zelfs haar televisiewerk helemaal vaarwel.

Vandaag brengt Julia Samuël de helft van het jaar door in België en Nederland, de andere helft in Afrika, op dit moment vooral Kameroen en de Democratische Republiek Congo. Ze laat zich niet tegenhouden door haar onvoorspelbare gezondheid, of de ontberingen van het prachtige, ontroerende, maar ook dreigende en onzekere continent.

Confrontatie met het onrecht

Ik schrik enorm van wat ik daar aantref. Misschien juist omdat het in zo'n schrijnend contrast staat met de hartelijke ontvangst van

daar. De lucht is vervuld van het gezoem van vliegen en de doordringende geur van ziekte. Ik stap over doodzieke lichamen heen om bij een kindje van ongeveer acht, negen maanden oud te kunnen komen. Ze is ernstig verbrand, vreselijk om te zien. (...) Haar handje is zwartgeblakerd, met open wonden. Andere kinderen rillen van de hoge koorts door malaria. De aanblik van al die zieke en stervende moeders, vaders en kinderen maakt me van streek. Maar het gevoel van machteloosheid is erger: ik sta hier met een camera en kijk naar het drama dat zich voor mijn ogen afspeelt. (...) Het is opvallend dat ondanks de uitzichtloosheid de mensen zo vriendelijk zijn. Ook verbaast het me dat de kinderen, die zo te zien nauwelijks iets te eten hebben, samen plezier maken en het uitschateren als we met hen stoeien. Jongemannen lachen zich een krik terwijl ze toekijken hoe ik probeer een gelt te melken. (...) Tot groot plezier van de vrouwen mistukt mijn poging een kruik op het hoofd te dragen zoals zij dat doen, jammerlijk.

In 1999 ontmoet Julia Samuël de Engelsman David Robertson, die al ruim tien jaar op het terrein zijn eigen strijd tegen malaria voert. Ze is zo onder de indruk van de omvang van het probleem en van Davids werk dat ze niet alleen een extra tv-documentaire over *Drive Against Malaria* maakt, maar meteen besluit om David concreet te helpen.

Julia Samuël: "Tijdens het draaien in Mauritanië, Marokko, Mali, Ghana, Senegal en Kameroen werd ik geconfronteerd

met stervende kinderen, terwijl malaria heel goed te voorkomen en te genezen is. Vooral de armste mensen in Afrika worden het meest door malaria getroffen. Wat hen gelukkig maakt, zijn hun kinderen. Als die sterven, valt hun wereld uit elkaar. Dat is zo onrechtvaardig. Daar mocht ik mijn ogen niet voor sluiten. Het is bitter om te zien hoe die mensen aan hun lot worden overgelaten. En toch weten ze zich psychisch staande te houden. Telkens weer krijg ik een brok in mijn keel als ik, ondanks de bittere omstandigheden, al die blij en trotse gezichten zie."

Wie is Julia Samuël?

De Nederlandse Julia Samuël (?1959) wordt in 1986 presentatrice van populaire tv-programma's zoals 'De Heilige Koe' en de serie 'Veronica Goes' en heeft haar eigen filmproductie maatschappij. In 1999 ontmoet ze in Ghana David Robertson bij het draaien van een documentaire over zijn werk. Verbijsterd over de afschrikwekkende omvang en gevolgen van malaria besluit ze een minireeks over Davids werk te draaien. Ze zet de Nederlandse tak van *Drive Against Malaria* op en helpt de organisatie verder uitbouwen, waarbij ook de plaatselijke bevolking volop wordt ingezet. *Drive Against Malaria* heeft projecten in 19 Afrikaanse landen en kreeg al tientallen gebieden malariavrij.
www.driveagainstmalaria.nl

We rijden naar de kampen in afgelegen gebieden om hulp te bieden.

De situatie is schrijnend. De kinderen krijgen eens per week te eten.

“Het onheilspellende gevoel dat kanker meebrengt, laat zich pas verdrijven als je de stap naar morgen durft te zetten”

Don't give up

‘Mevrouw Samuël? Het is niet goed’, zegt de mannenstem aan de andere kant van de lijn. Het is alsof ik door de bliksem word getroffen. Een gevoel van algehele verlamming verspreidt zich door mijn lijf. (...) Als ik die verbinding verbreek, kan ik eigenlijk niet geloven wat ik zojuist heb gehoord. Op de radio zingt Kate Bush ‘Don't give up’. Dan wordt het me te veel: ik breek en laat mijn tranen de vrije loop. (...) Over alles wat ik zie, hoor en voel, hangt een sluier van triestheid. De zon schijnt, maar ik zie het niet meer. De muziek waarin ik vlucht is hemels, maar het roert me niet meer. (...) Waar ik ook naar kijk of luister, alles wordt onmiddellijk overwoekerd door kanker. Mijn creativiteit is uitgedoofd. Er komt niets meer uit mijn handen, ik ben leeg.

De diagnose kanker - twee tumoren in haar borsten - komt voor Julia Samuël als een donderslag bij heldere hemel. Er gaat de nodige tijd over voor ze de klap kan verwerken en haar ziekte kan accepteren. Haar strijdbaarheid vindt ze uiteindelijk terug als haar artsen haar duidelijk maken dat ze haar wilskracht hard nodig zal hebben om tegen de kanker te vechten. Op hun vraag wat zij nog heel graag zou willen doen, schiet haar maar één woord te binnen: Afrika.

Julia Samuël: “In Afrika heb ik geen enkel huis gevonden dat niet door de dood was bezocht. De dood is hun onafscheidelijke metgezel. Maar ik heb er ook gezien dat je altijd kunt doorgaan met leven. Afrikanen bewijzen dat het leven niet stopt als je iets verliest van grote waarde: je kind, je gezondheid, je huis. Uiteindelijk gaat het erom dat je bereid bent de vraag te stellen: hoe overleef ik dit? Hoe ga ik ermee om? Kanker heb ik. Waar ik ook ben. Hier of in Afrika. Het onheilspellende gevoel dat kanker met zich meebrengt, laat zich pas verdrijven als je die stap naar morgen durft te zetten. Dat is niet eenvoudig. Ik ben niet de enige die door een levensbedreigende ziekte lijdt. Niemand ontkomt aan lijden of verlies. Maar ik leef nog. Ik heb geluk. Mijn eigen leed komt in vergelijking met de mensen hier op de tweede plaats.”

Woede en nieuwe vechtlust

De Fransman laat ons binnen via een soort opening die als deur dienstdoet. Een walm van vette olie en een benauwende hitte slaan ons tegemoet. (...) Overal staan besmeurde olievalen en onderdelen van kettlingzagen en de Caterpillar. (...) In een van de hoeken ligt een berg bij elkaar geveegde smerige bierflessen. De vloer is bemorst met olie. Het is een ongelofelijk smerig hok, zonder ramen. Nergens is ook maar enige ventilatie te bekennen. (...) ‘En moeten we hier slopen?’ (...) ‘Ik kan dit niet’, zeg ik. Het is nog maar kort geleden dat ik ben bestraald. Mijn huid is nog niet echt geheeld. De kans dat ik een infectie oplaop in deze smoorhete en ernstig vervuilde keet, is niet gering. (...) Pijn in mijn borst leidt mijn aandacht af. Stekende pijn. Ik durf niet te voelen, omdat mijn vingers zijn besmeurd met olie. (...) ‘Ik geloof dat ik bloed’, zeg ik tegen David. (...) In het donker neemt mijn angst groteske vormen aan. Wat zou er met mijn borst aan de hand kunnen zijn?

Die nacht in het oliehoek ziet Julia allerlei worstcasescenario's voorbiflitsen. Ze denkt terug aan haar strijd tegen kanker en de apathie, aan het onbegrip en de verbazing van haar omgeving over haar Afrika-plannen. Maar ook aan de steun

van haar artsen. Eigenwijs besloot ze haar hart te volgen en haar eigen weg naar beterschap te zoeken. Het maakt woede én nieuwe vechtlust in haar wakker.

Julia Samuël: “Door kanker heb ik een groter vermogen gekregen om het lijden van anderen aan te voelen. Ik kan me nog beter verplaatsen in de positie van een ander. Als ik in Afrika ben, benader ik bekende of onbekende dorpingen vanuit het standpunt dat we de meest fundamentele dingen gemeen hebben. We hebben een geest en emoties, worden geboren en zullen sterven, willen gelukkig zijn en niet lijden. Hun gezicht vormt een spiegel. In Afrika kreeg ik de ruimte om menselijk lijden te proberen begrijpen. Ik ontdekte dat overleven niet afhankelijk van fysieke kracht, maar voortkomt uit de kracht van een doel, de ontdekking van betekenis in leven en ervaring. Uiteindelijk valt de pijn die kanker met zich meebrengt in het niet bij al het goeds wat eruit voortkomt. Kanker heeft een nieuwe betekenis gekregen. Het motiveert me om een einde te maken aan malaria en de oorzaken ervan. Het vergroot mijn enthousiasme, dat leidt tot daden. In plaats van een levensbedreigende ziekte, is het de basis geworden voor hulp aan anderen.”

Zelf malaria-slachtoffer

Het lot spaart Julia niet. Bij de verwijdering van haar tweede tumor moet haar borst bijna volledig weggehaald worden. En wanneer ze van haar volgende Afrika-reis terugkomt, blijkt ze geïnfecteerd met de dodelijkste vorm van malaria. Ze >

David laveert de Land Rover handig door de nauwelijks begaanbare modderwegen.

“Als ik zie hoe gezinnen stralen onder hun muskietennet, weet ik dat mijn strijd de moeite waard is geweest”

herstelt moeizaam en besluit om haar radio- en tv-werk stop te zetten om zich helemaal aan Afrika te wijden. Dat ziet ze als haar plicht. Dat ze geen relatie of kinderen heeft voor wie ze een verantwoordelijkheid draagt, maakt haar beslissing makkelijker. Haar overtuiging is zo sterk dat ze zich niet laat tegenhouden, zelfs niet als de artsen uitzaaingen in haar botten vinden.

“Waarom lul je jezelf helemaal op als je naar het ziekenhuis gaat voor bestraling?” vroeg David verbaasd toen ik met mijn fotomodellenlook aan het ontbijt verscheen. (...) Ik school in de lach. Hij moest eens weten hoeveel tijd ik voor de spiegel had doorgebracht met mijn poejes, kleurtjes en kwasten. In mijn omroepdagen heb ik leren toveren met make-up om alle sporen van vermoeidheid of de gevolgen van een bad hairday teniet te doen. Die trucjes komen heel goed van pas nu ik eruitzie als een spook, als iemand die morgen de pijp uitgaat.

Julia Samuël: “Als je een tegenslag moet overwinnen, mag je jezelf best een beetje zielig vinden, omdat je alle fasen van die tegenslag moet doorstaan. Maar dat is van korte duur. Als ik mijzelf langer overspoelde met zelfmedelijden, zou ik mijn eigen graf graven. Ik weiger dan ook mensen om mij heen die mij zielig vinden. Medelijden van anderen stuurt me juist de afgrond in. In plaats van te klagen over mijn toestand of overmand te raken door angst, heb ik geleerd me te beschermen tegen onnodige extra psychische pijn. Een luisterend oor, een

sterke schouder, oprechte vriendschap zijn wél essentieel.”

Thuis in twee werelden

Ik voel een steek in mijn hart. De weelde en luxe waarin ik moest wachten op mijn bodyscan, staat in schril contrast met de honger en de dorst waarmee de bewoners van Tsjaad dagelijks van doen hebben. Wat stelt mijn strijd tegen kanker voor in vergelijking met die van de mensen in Tsjaad om te overleven? (...) Mijn strijd is niet meer dan een speldenprik. Die gedachte maakt me sterk. Julia Samuël, je hebt niets, maar dan ook helemaal niets te klagen.

Sinds 2007 pendelt Julia Samuël tussen België/Nederland en Afrika. Haar huis in Amsterdam heeft ze verkocht, ze woont nu in haar buitenhuis in het groene hart van België. Het is de enige plek waar ze zich helemaal veilig voelt en tot rust kan komen. Het groen, de vogels, de eekhoorns, de egels en de ruisende wind in de bladeren geven haar, net als Afrika, innerlijke kracht. Als ze in Europa is, geniet ze van luxe en verwendagen om haar batterijen ook fysiek weer op te laden.

Julia Samuël: “Die twee werelden vormen een perfect evenwicht. In de eerste plaats om mijn lichaam rust te gunnen na de erbarmelijke omstandigheden in Afrika, na alle

emoties, het gebrek aan goed voedsel en water, soms ook de voortdurende dreiging van gewapende overvallen. België geeft me energie. Ik geniet van mijn huis, mijn tuin, vrienden om me heen en eindelijk goed eten! Die energie moet ik opbouwen om fysiek weer sterk genoeg te worden om terug te gaan. Na mijn werkperiode in Afrika ben ik ook optimaal gedreven om in Nederland de broodnodige fondsen te werven. Dat ik een bekende Nederlander ben, helpt. Zo kan ik in Afrika weer kinderlevens sparen. Daar leef ik met voldoening omdat ik mensen hoop kan geven. Als ik zie hoe gezinnen stralen als ze onder hun eigen muskietennet zitten, hoe het huilen van kinderen stopt omdat ze niet meer door insecten worden geplaagd, hoe vereerd mensen zich voelen als wij ze in hun schamele hutten komen opzoeken, hoe ze feesten, zingen en dansen omdat we hen hoop geven, weet ik dat het allemaal de moeite waard is geweest. Voor alle vaders en moeders draag ik eeuwige liefde, dankbaarheid en respect in mijn hart.” ■

AFREKENEN MET DE VERGETEN ZIEKTE

Malaria is een levensbedreigende ziekte, veroorzaakt door een parasiet die wordt overgedragen door besmette muskieten. **Malaria infecteert elk jaar 240 miljoen mensen en heeft 1 tot 2 miljoen doden tot gevolg**, vooral Afrikaanse kinderen. Elke dag sterven er meer dan 3.000 kinderen jonger dan vijf aan deze vergeten ziekte. Toch is malaria eenvoudig te voorkomen én te genezen. Eén duurzaam geïmpregneerd muskietennet kost € 4 à € 8, een kuur malariamedicatie niet meer dan € 1.
Info: www.rollbackmalaria.org

Niemand weet waar ik ben, Julia Samuël & Elise G. Lengkeek. Uitgeverij Truth & Dare.